

Life+ Blues in the Marshes

Blauwgrasland op reis voor pimpernelblauwtjes

Irma Wynhoff
Annemieke Kolvoort
Chiara Flora Bassignana
Matty P. Berg
Frank van Langevelde

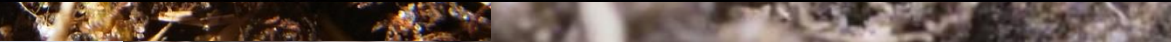

Life+ Blues in the Marshes

Pimpernelblauwtje in NL

- Rode Lijst status bedreigd,
- 1 enkele kleine (meta)populatie
- Habitat Junco-Molinion sterk achteruit gegaan in het verleden: van enkele 100.000's naar slechts 100 ha
- Te weinig leefgebied

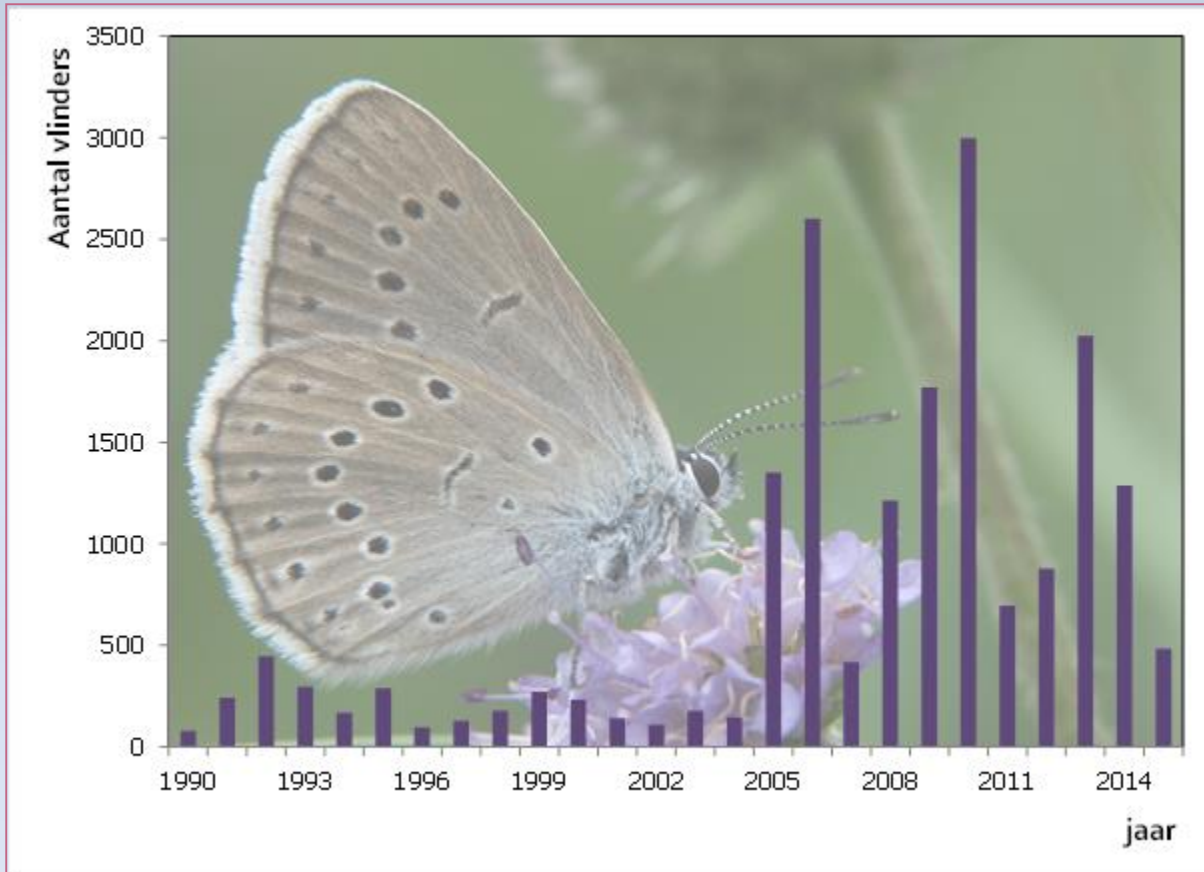
Vlijmens Ven, Moerputten, Bossche Broek

Hoe groot is de populatie?

Life+ Blues in the Marshes

LIFE+ Blues in the Marshes

5 partners

Co-financiering door Provincie Noord-Brabant

€4.5 million

Doel LIFE+ project “Blues in the Marshes”

Meer Junco-Molinion van hoge kwaliteit voor meer pimpernelblauwtjes

Kleinschalige habitat verbetering **Grootschalige habitat ontwikkeling**

Habitat ontwikkeling: grootschalig op grote afstand

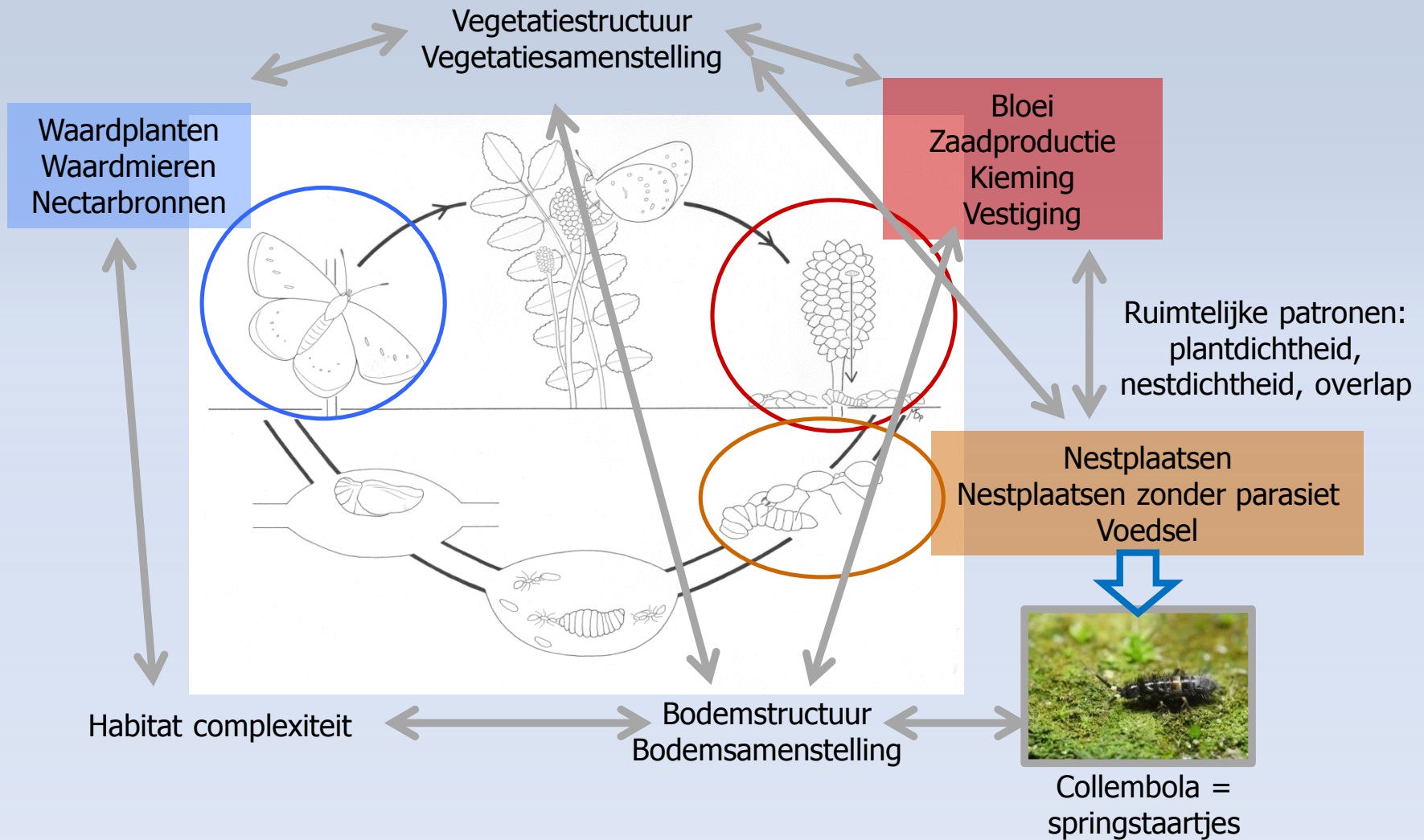
- A Afgegraven in 2005
- B Afgegraven in 2007 + maaisel
- C Afgegraven in 2011+ bekalking + maaisel

Relaties

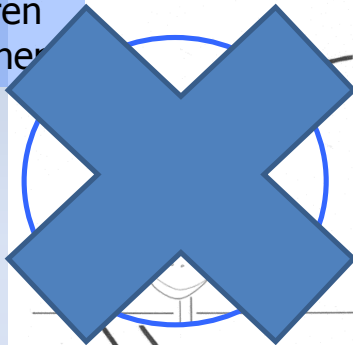

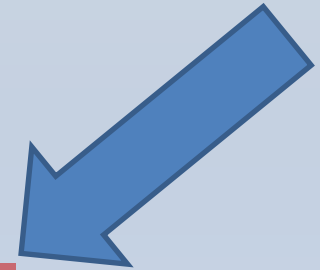
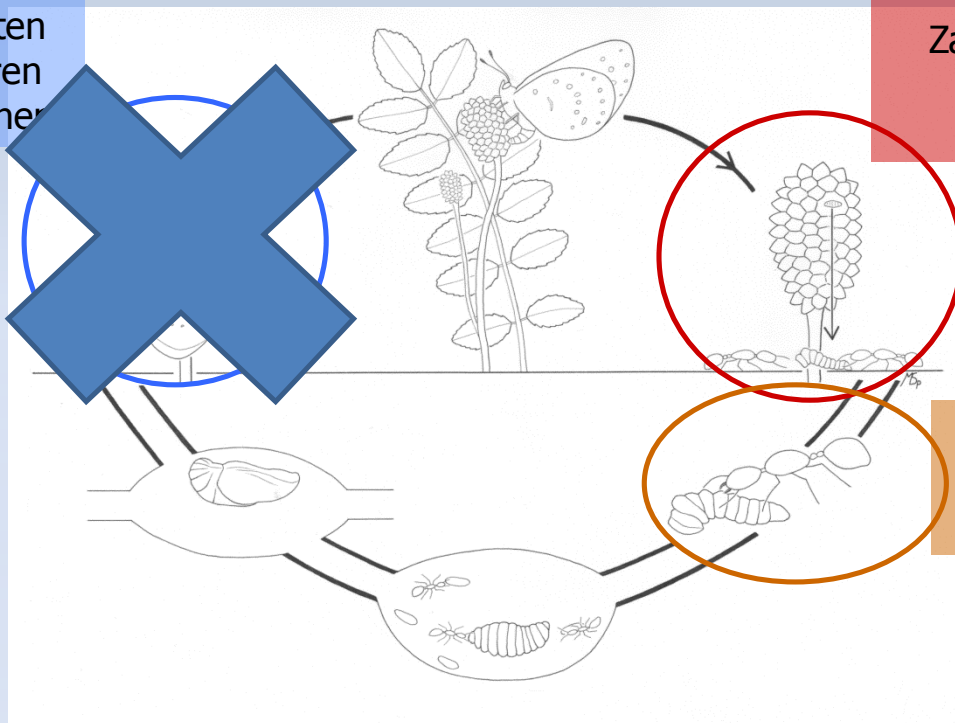
Relaties

Waardplanten
Waardmieren
Nectarbronnen

Bloei
Zaadproductie
Kieming
Vestiging

Nestplaatsen
Nestplaatsen zonder parasiet
Voedsel

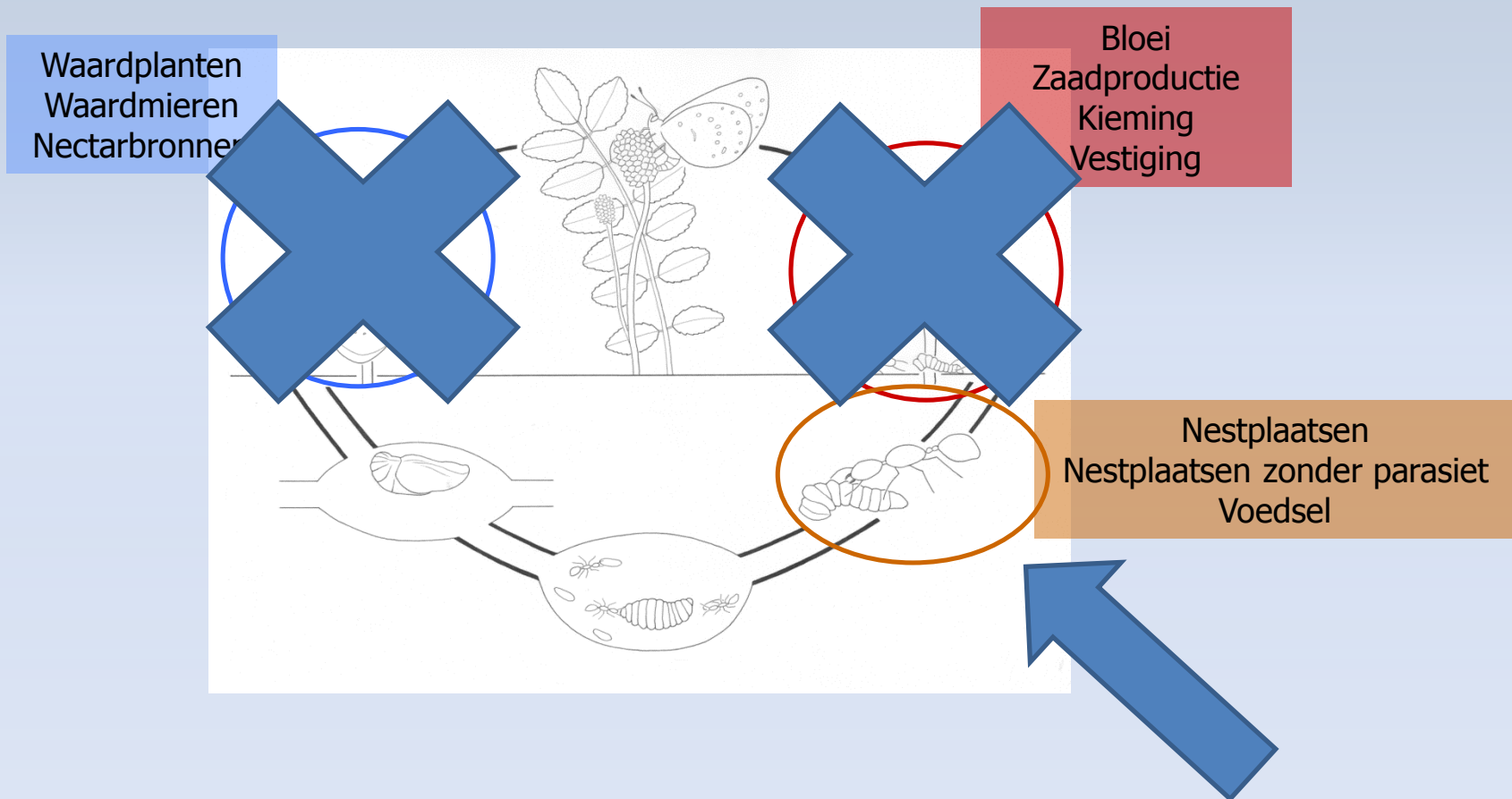
Afgraven 170ha

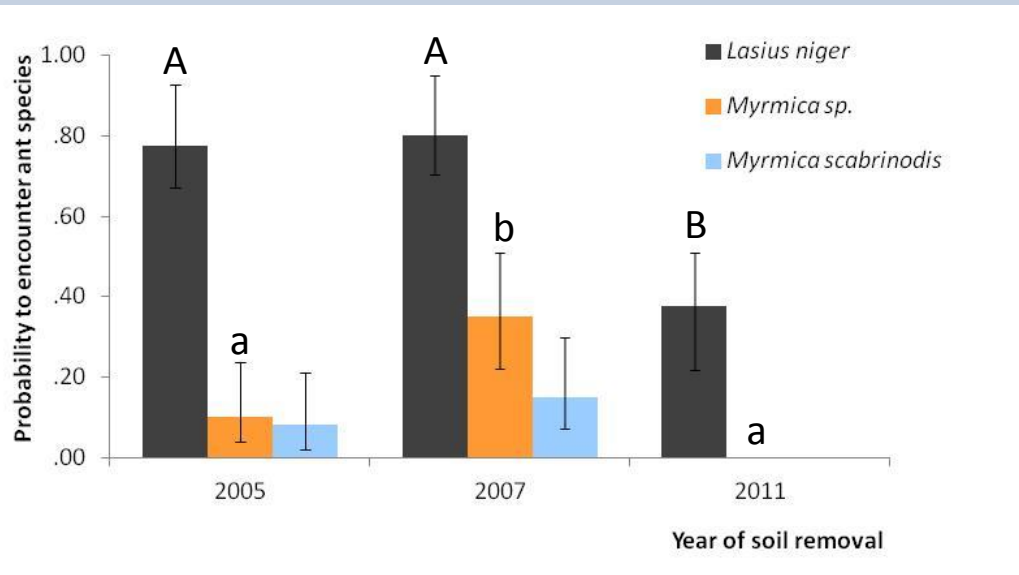

Relaties

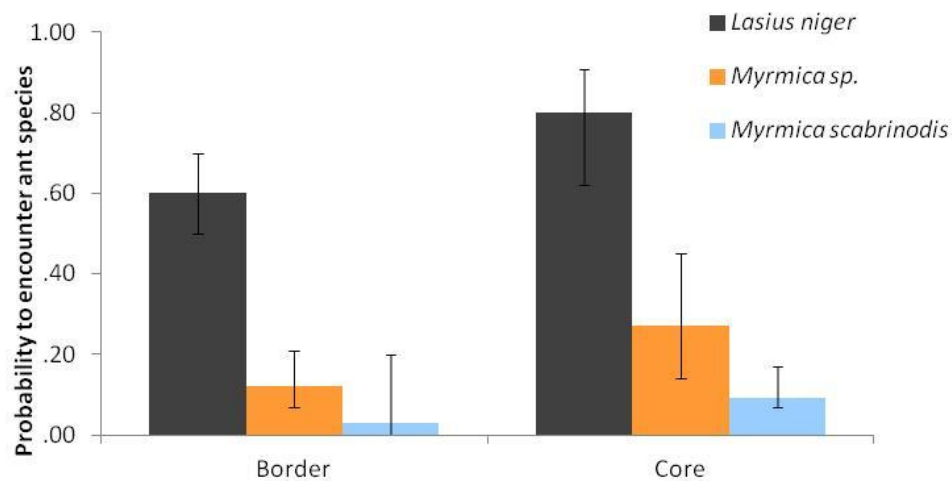

Mieren in natuurontwikkelingsgebieden

- Grote kans op *Lasius niger*
- Kleine kans op *Myrmica*
- Jaareffect:
  - M.scabrinodis* ($p=0.754$)
  - Myrmica* ($p=0.040$)
  - Lasius niger* ($p<0.001$)

- Geen effect van afstand:
  - M.scabrinodis* ($p=0.337$)
  - Myrmica* ($p=0.146$)
  - Lasius niger* ($p=0.052$)

Mieren?

moerassteekmier

zwarte wegmier

moerassteekmier

Vegetatiebedekking > 50%

Vegetatiehoogte > 20 - 30cm

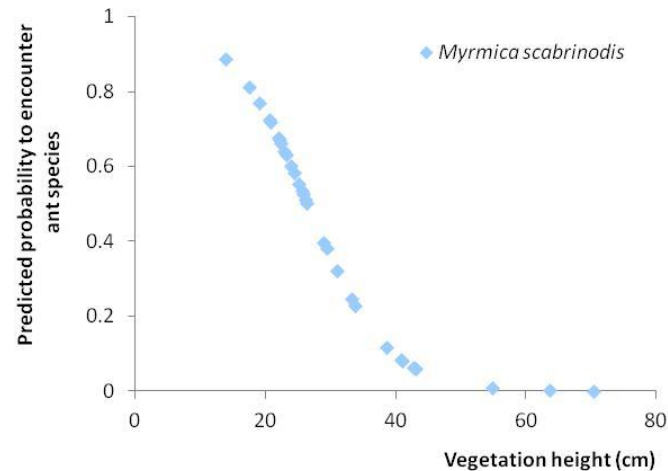
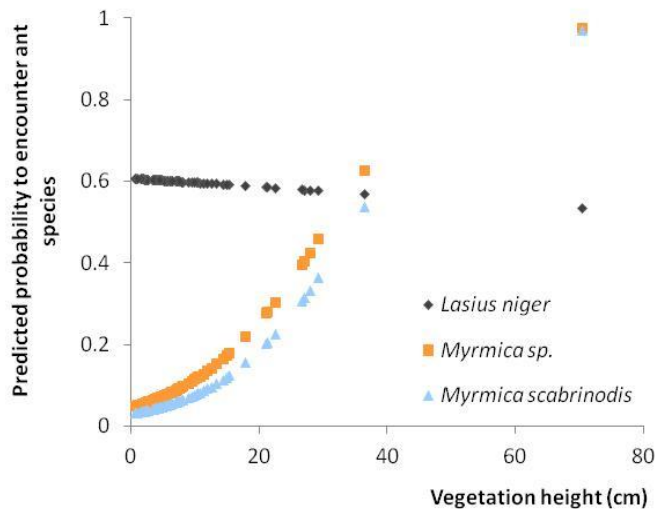
Beetje organisch materiaal

Zwarte wegmier

Indifferent

Indifferent

Licht zuur

Moerassteekmier (Myrmica scabrinodis): het toprestaurant

De Librije, Spinhuisplein, Zwolle

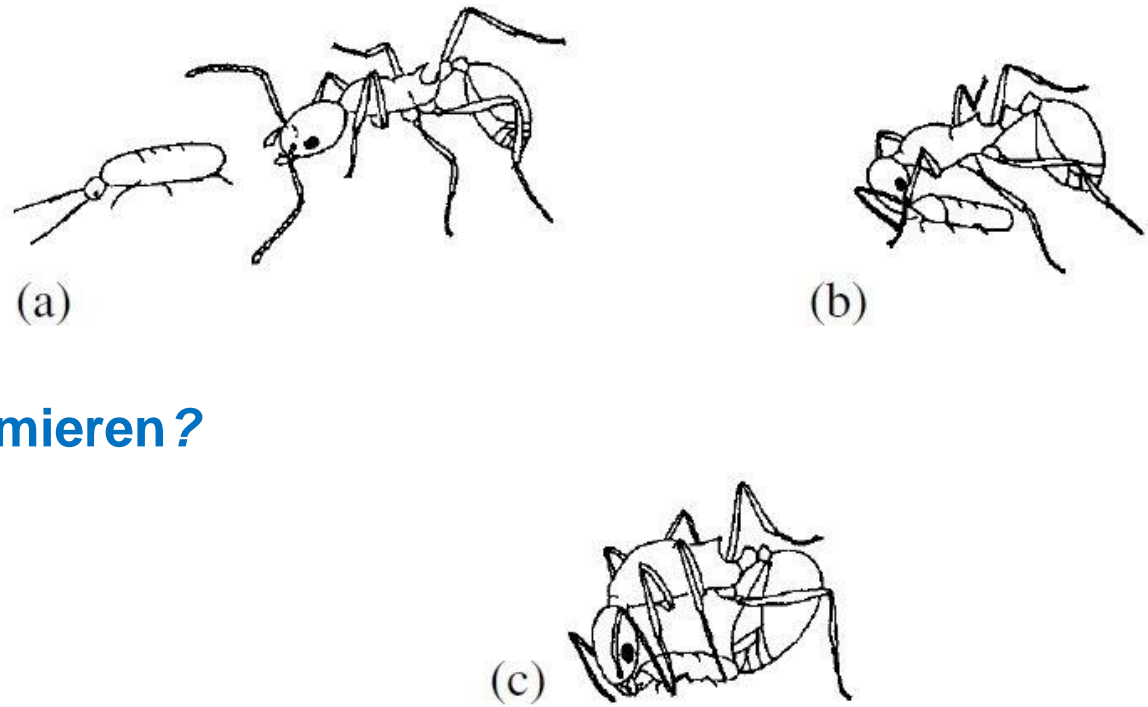

Collembola in natuurontwikkelingsgebieden

Voedsel voor knoopmieren?

Fig. 1. Elements of the FAP in the ants *M. rubra* hunting for jumping spring tails (Collembola) (drawings of video frames): (a) an ant approaches a springtail; (b) the ant grasps the prey from above at the front part of the body; (c) the ant kills the prey using the stinger.

Collembola

Life+ Blues

Veel springstaarten!

27.444 individuen van 64 soorten in 150 bodemkernen, $\approx$ 10 cm

Gemiddeld aantal individuen en soorten gelijk tussen percelen

Voldoende eten aanwezig?

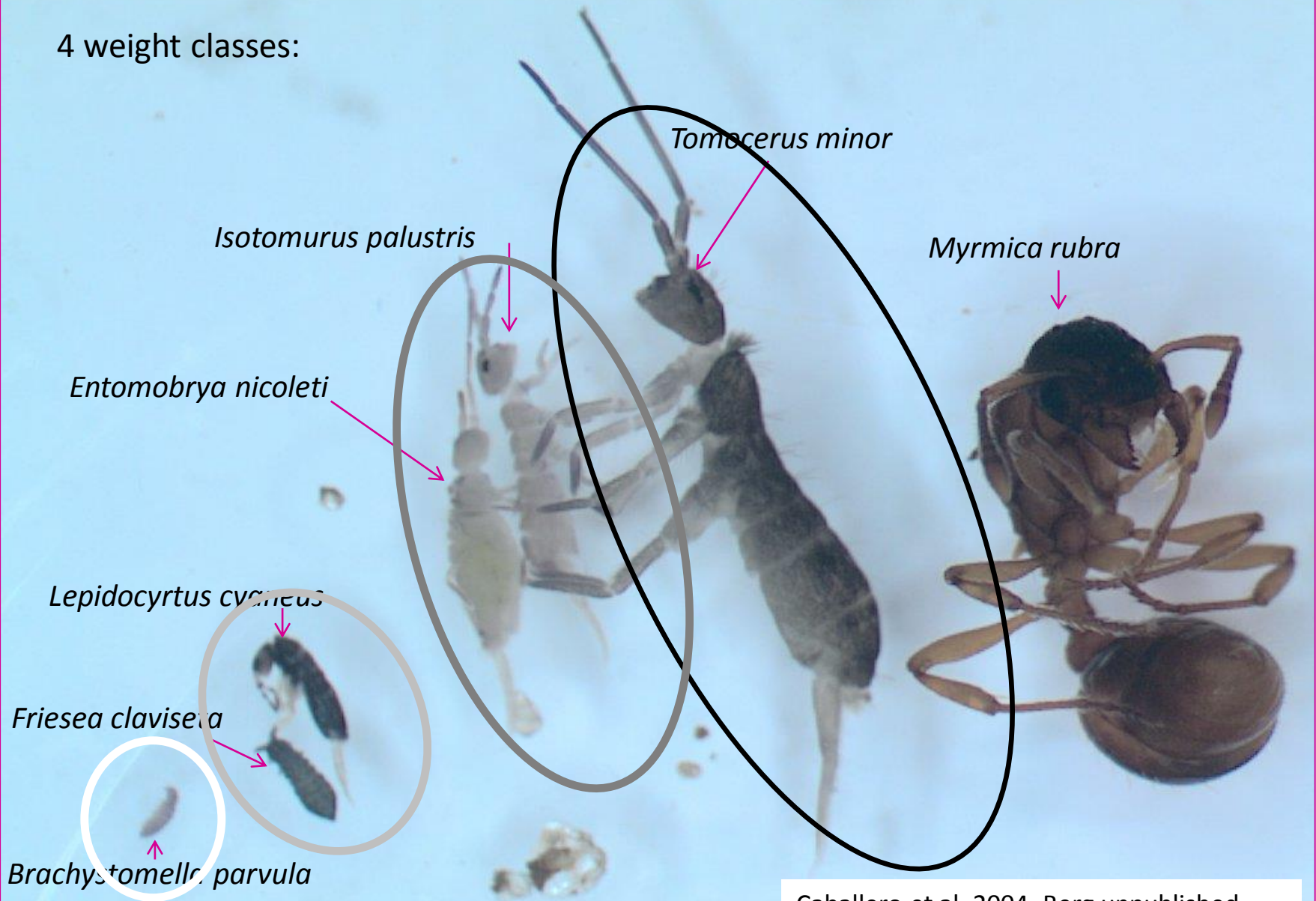

Favorite food?

4 weight classes:

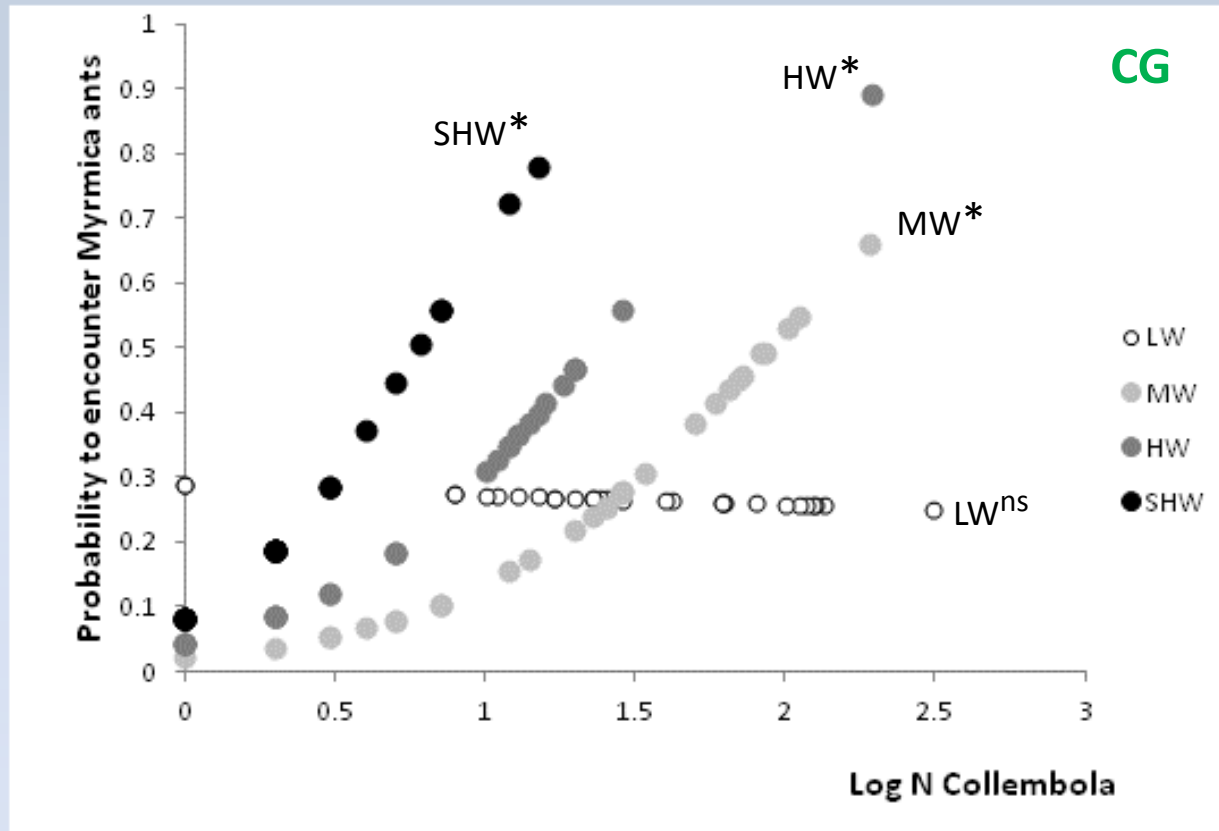

Magnification 9x

Caballero et al. 2004, Berg unpublished

Effect van gewicht van springstaarten op voorkomen van knoopmieren

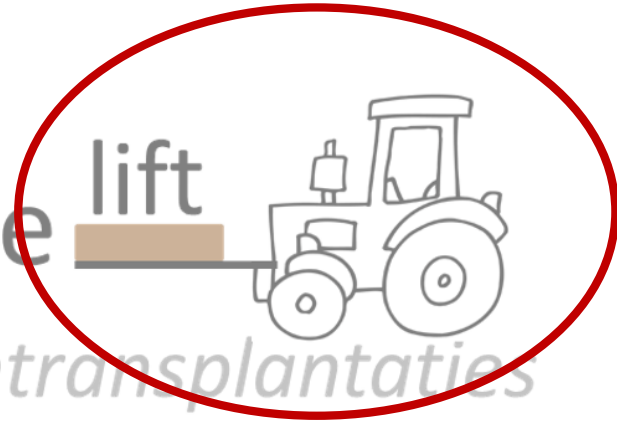

Hoe meer zware springstaarten hoe groter de kans op knoopmieren

Natuur in de lift

Kennisdag over bodemtransplantaties

Blauwgrasland op reis

Life+ Blues in the Marshes

Life+ Blues in the Marshes

Blauwgrasland op reis

Bron locatie

Plaggen transplantatie

Doel locatie

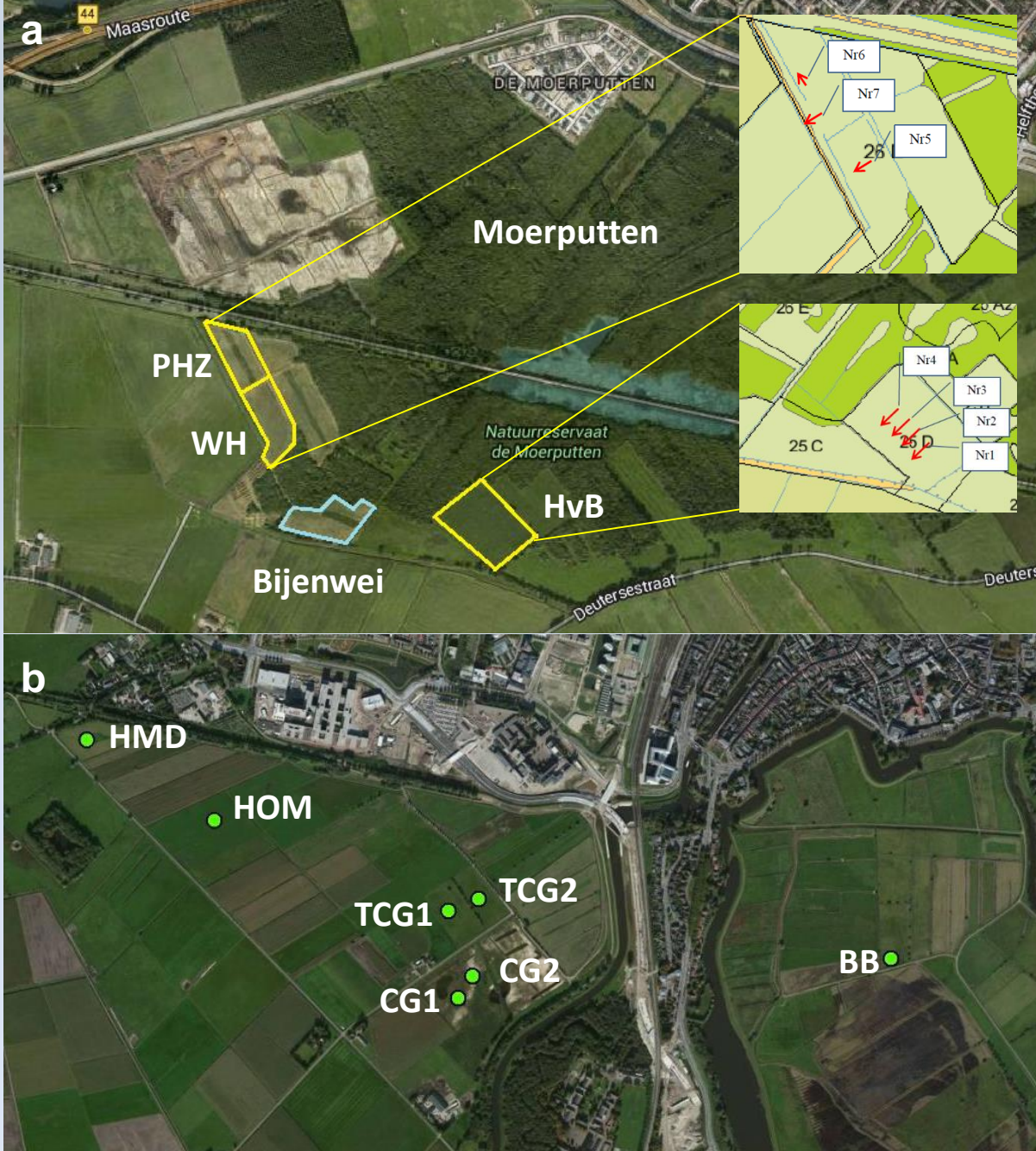
Verbeterde
vegetatie structuur
op hooilanden met
lage mierennest
dichtheid

Verbeterde habitat
kwaliteit in
ontwikkende
vegetatie

Bron locaties

Marshes

Drie hooilanden
PHZ: 2 strips
WH: 1 strip
HvB: 4 strips

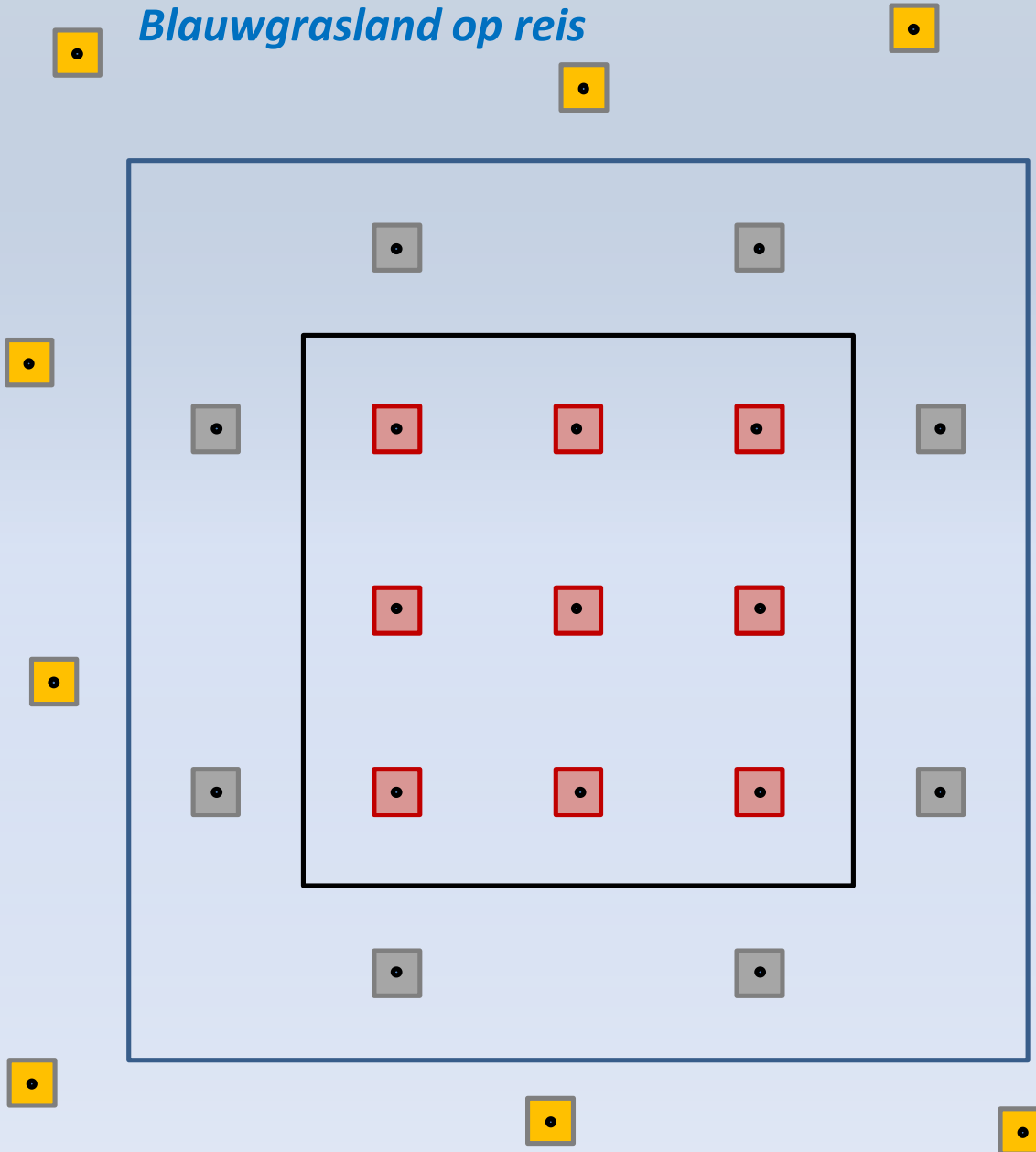
9 plaggen
per locatie

Natuur
ontwikkeling

Blauwgrasland op reis

Vegetatie opnames:

- Soortensamenstelling
- Vegetatiestructuur
- Ellenberg
- **Mieren gevangen**

Mieren

Species	2014	2015
<i>Moerassteekmier</i>	+	+
<i>Zandsteekmier</i>	+	+
<i>Zeggensteekmier</i>	+	+
<i>Kleine steekmier</i>	+	
<i>Gewone steekmier</i>		+
<i>Bossteekmier</i>		+
<i>Zwarte wegmier</i>	+	+
<i>Schaduwmier*</i>	+	

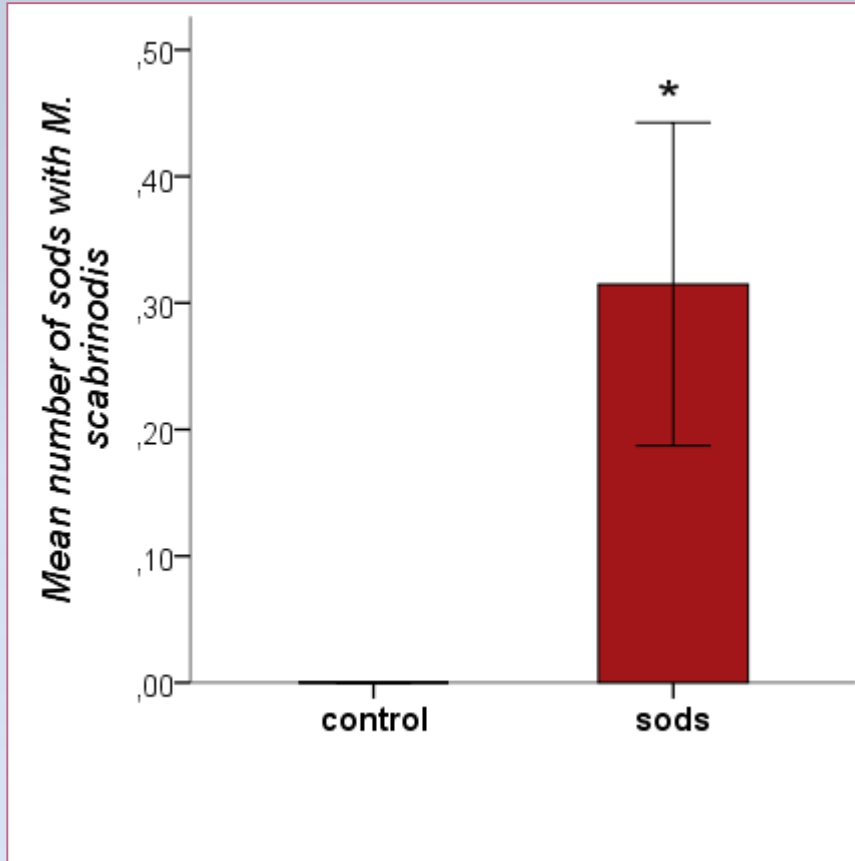
* Parasiet van zwarte wegmier

Treatment	Max.nr of species	Average/patch/year
<i>plaggen</i>	3	1.1 to 0.2
<i>C-controls</i>	2	0.7 to 0
<i>O-controls</i>	1	1 to 0

Kolonisatie door moerassteekmier in 2014

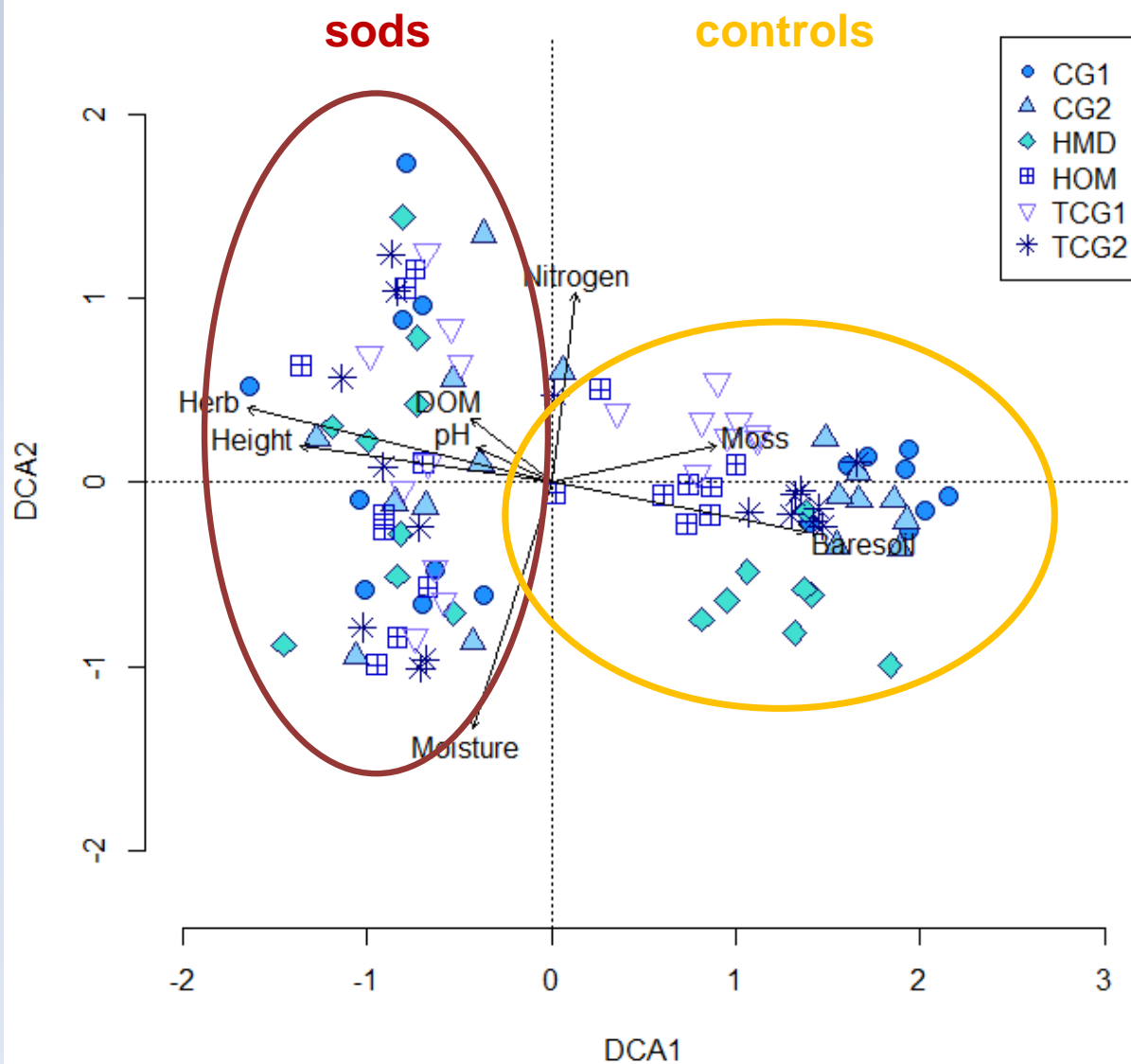

Hierarchical loglinear, Location*treatment: $\chi^2 = 0.609$, $df=5$, $p=0.988$

Chi-square crosstabs: $\chi^2 = 18.13$, $df=1$, $p\text{-exact} < 0.001$

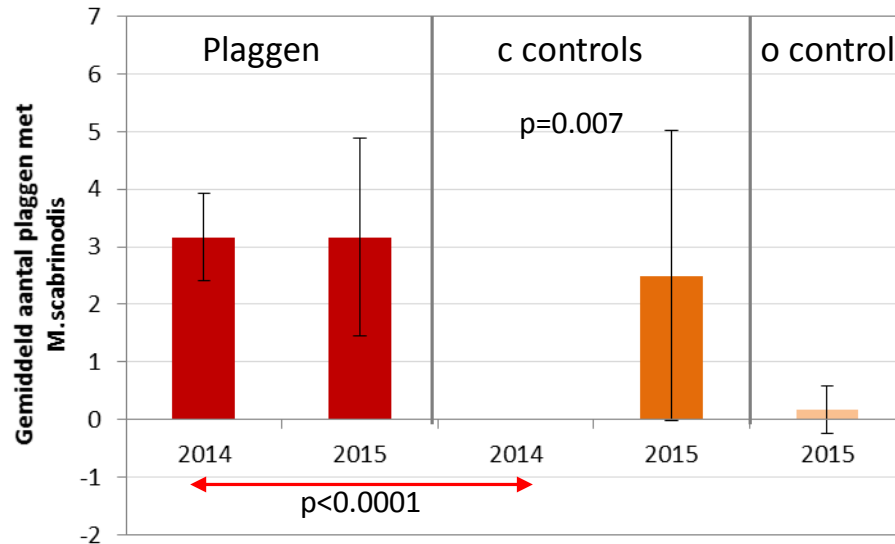
DCA of vegetation relevé's

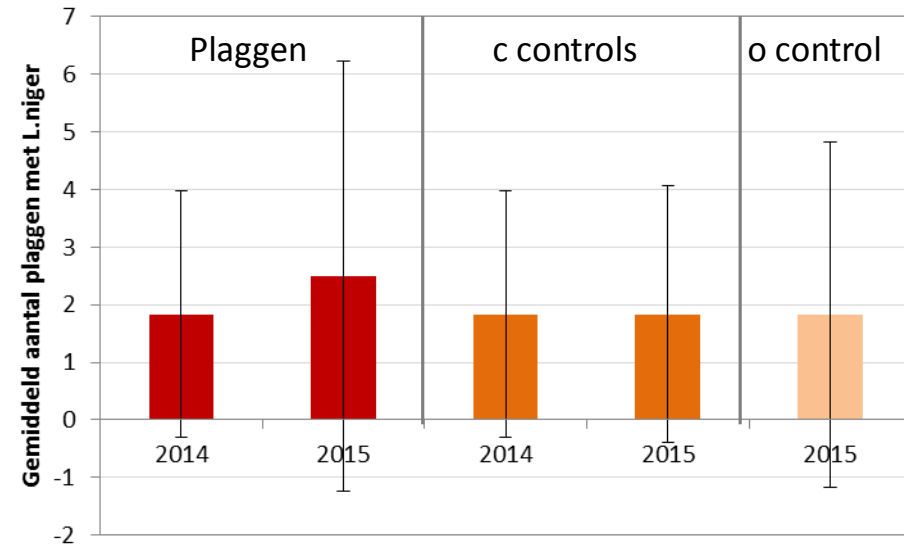

Moerassteekmier

Zwarte wegmier

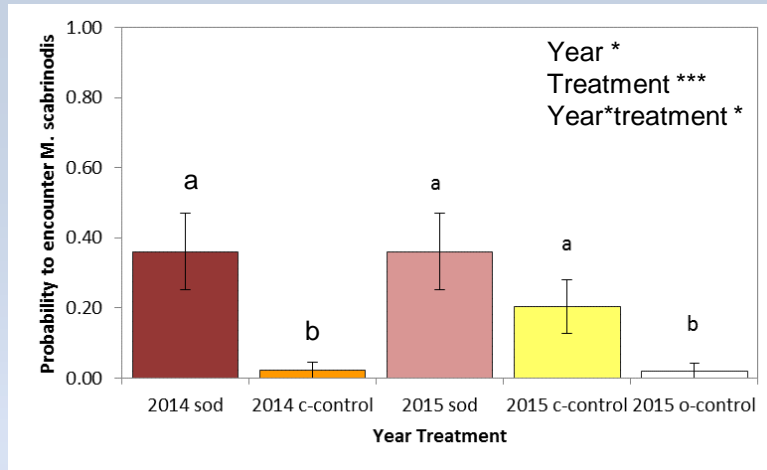
Moerassteekmier vooral in plaggen, in 2015 ook in c-control en vrijwel niet in o-control

Zwarte wegmier overall

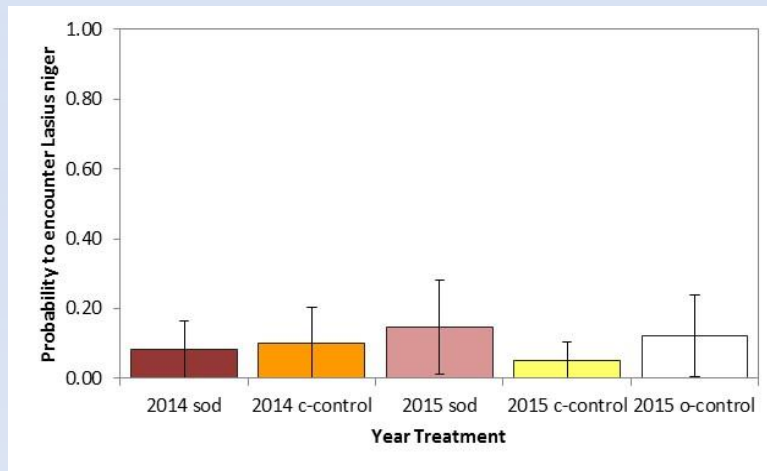
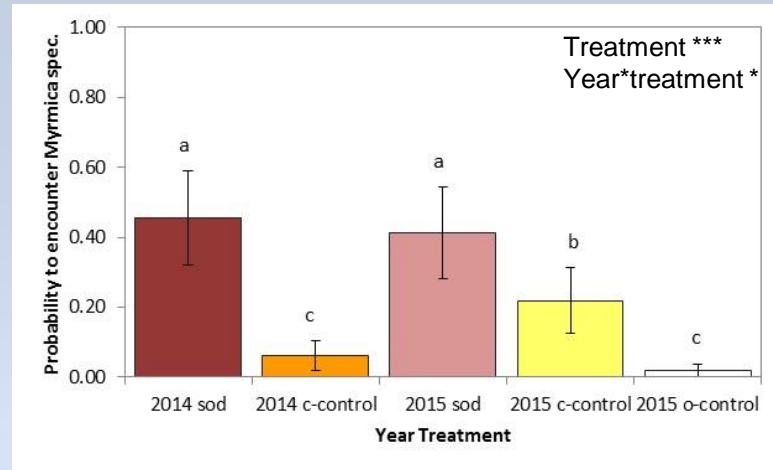

Ants GLMM: binomial error distribution with logit link (and Sidak test)

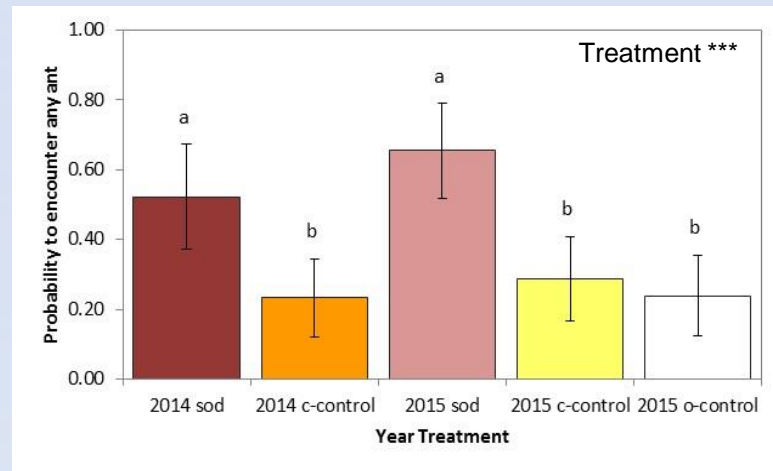
Myrmica scabrinodis

Myrmica spec.

Lasius niger

Any ant species

GLM: no effect of source meadow or source strip on ant occurrences

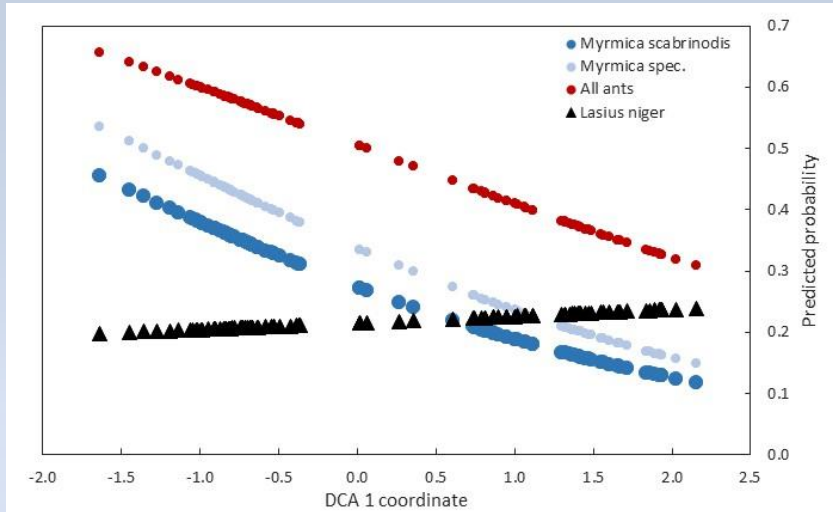

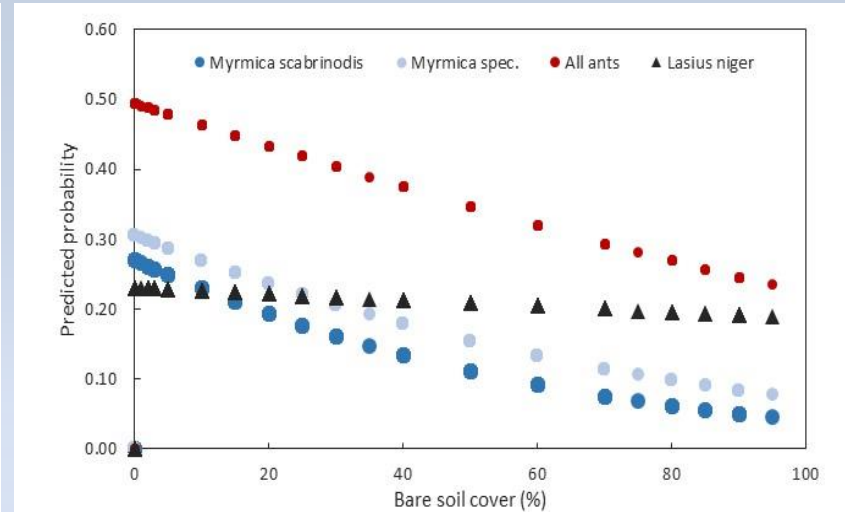

Ants GLMM: binomial error distribution with logit link

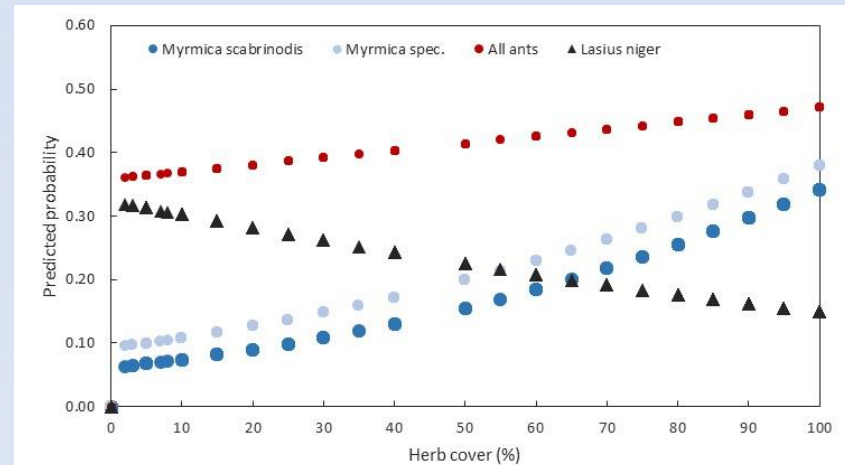
DCA 1 axis score

Bare soil (%)

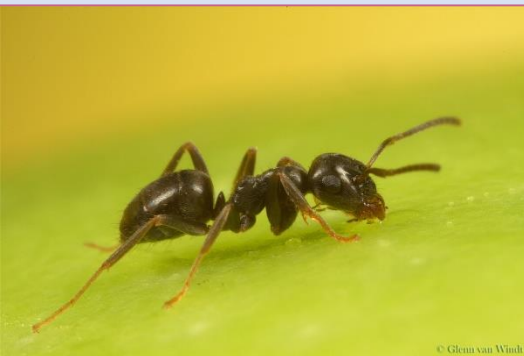
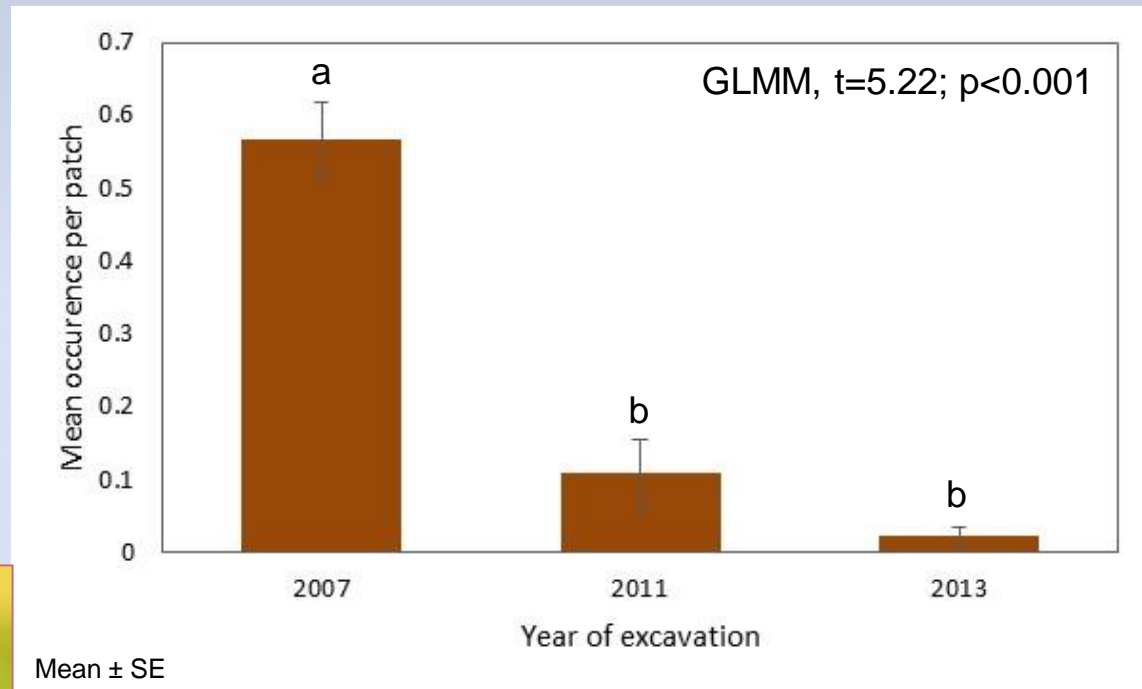
- *M. scabrinodis*
- *M. spec.*
- All ant species
- ▲ *L. niger*

Cover (%) of herbs

Effect jaar van afgraven op voorkomen van de zwarte wegmier

Deze factoren bepalen het voorkomen van de moerassteekmier in 2015

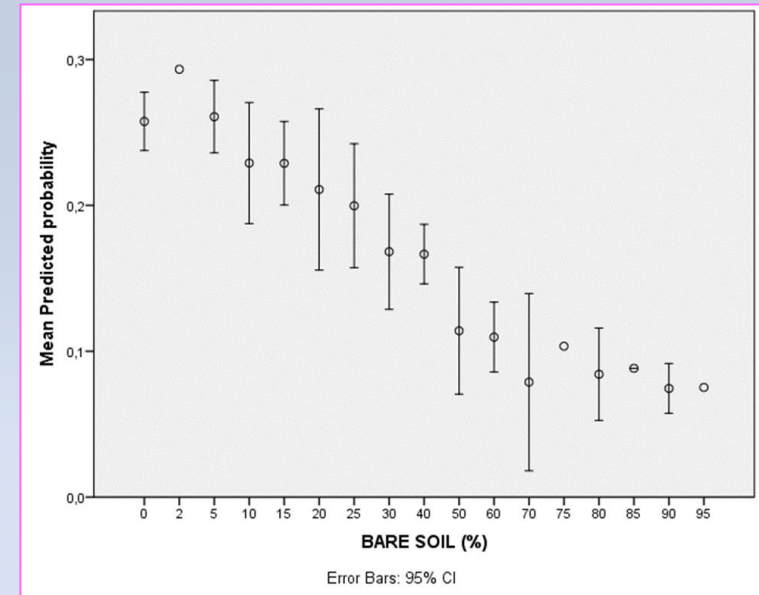
Hoe hoger de kruidlaag hoe groter de kans op aanwezigheid van de moerassteekmier

Negatief effect van open grond: hoe meer open grond hoe kleiner kans op moerassteekmieren

Hoe meer DOM hoe groter de kans op aanwezigheid van de moerassteekmier

Negatief (net niet significant) effect van zwarte wegmier

**Negatief effect van jaar van afgraven op zwarte wegmier:
hoe langer geleden afgegraven hoe meer zwarte wegmier**

Discussie en conclusie

- De vlinders kunnen de percelen koloniseren zodra het habitat geschikt is.
- Grootschalig afgraven bevordert de zwarte wegmier maar niet de knoopmieren. Zij hebben een vegetatiehoogte van minstens 30 cm met een bedekking van minstens 50% nodig.
- Translocatie van maaisel bevordert de ontwikkeling van doelvegetatie
-> indirect positief effect op voorkomen van *Myrmica*.
- Aanbieden van habitat eilanden versnelt de kolonisatie van de moerassteekmier *Myrmica scabrinodis*, maar de nestdichtheid is nog te laag voor een succesvolle kolonisatie van het pimpernelblauwtje.
- Negatief borderline significant effect van zwarte wegmier op moerassteekmier.
- Hoe meer tijd sinds afgraven is verstreken hoe meer zwarte wegmier er voorkomt.
- Competitie tussen zwarte wegmier en moerassteekmier: effect van de veranderende vegetatiestructuur op microclimaat.

Waar komen de mieren vandaan?

Er waren voor de transplantatie geen moerassteekmieren aanwezig: geen in o-controls

In 2014 wel moerassteekmieren in plaggen maar niet in controles:

- Ze zijn toch in plaggen gekomen
- Zeer vroege bruidsvluchten in zomer 2014
- Vanuit de randvegetatie

In 2015 moerassteekmieren in plaggen en in controles:

- Bruidsvluchten in zomer 2014
- Uitbreiding vanuit de plaggen
- Vanuit de randvegetatie

Hoe sneller de vegetatie-ontwikkeling op gang komt en de kale bodem bedekt wordt hoe eerder de moerassteekmieren komen:

- Indirect positief effect van maaiseltranslocatie

?

Volgend seizoen?

We doen het nog een keer!

Maar:

Beter opletten of er mieren tussen zitten.

Grotere afstand tussen plaggen en controles.

In het eerste jaar al O-controls.

Meer aandacht voor springstaarten.

Verder: Nog te weinig grote pimperlief op hooilanden
Matrix opbouwen waarin vlinder kan verspreiden
Aandacht voor verbindingssloten
Meer aandacht voor springstaarten.

Dank aan het Maculinea-Student-Research Team

Roel, Lian, Laurianne

Annemieke

Chiara

Vragen?

Bedankt voor de fotos!

*Annika Vermaat
Kars Veling
Henk Vennix
Paul Kreijger
Roel van Bezouw
Laurianne Ollivier
Chris van Swaay
Annemieke Kolvoort*